

Rezumatul tezei de abilitare

Conf. univ. dr. Carmen Moldovan

Teza de abilitare cu titlul „Dinamica Dreptului internațional public între constante și schimbări de paradigmă” prezintă, de manieră sintetică parcursul profesional academic, rezultatele activității de cercetare, după obținerea titlului de doctor în drept, precum și perspective ale dezvoltării viitoare, pe cele două dimensiuni menționate și anterior: didactică și de cercetare. Prin urmare, teza este structurată în două părți.

Prima parte a tezei descrie etapele parcursului profesional la Universitatea „Alexandru Ioan Cuza” din Iași, unde am început cariera didactică în anul 2004, după finalizarea studiilor de licență, în calitate de cadru didactic asociat, până în prezent, la gradul de conferențiar universitar și director al Departamentului Drept public din cadrul Facultății.

Am inclus detalii referitoare la derularea activităților de cercetare în cadrul Proiectului POSDRU „Modernizarea legislației naționale în contextul uniformizării dreptului la nivel european și implicațiile socio-politice asupra sistemului administrativ”, derulat în perioada 2014-2015, o continuare a demersurilor de cercetare științifică din timpul studiilor de doctorat finalizate cu susținerea tezei *Limite penale în libertatea de exprimare*.

Am identificat și prezentat celelalte proiecte în care am fost implicată, precum și rezultatele obținute ori care vor fi obținute în viitor, în perioada de derulare și apoi de finalizare a acestora. Astfel, am participat, împreună cu alți colegi, încă din faza de elaborare a aplicației și ulterior, după aprobarea proiectului de către Comisia Europeană, am fost parte a echipei de implementare a Proiectului IR Smart - *Industrial Relations for Smart-Workers in Smart Cities*, coordonat de Universitatea din Ferrara.

Începând din anul 2021 am avut o colaborare constantă, în cadrul unor proiecte de cercetare internaționale și conferințe internaționale ale Academy of Justice și Center for European Policy Research, cu sediul în Varșovia, Polonia.

În perioada noiembrie 2022-2023 am avut calitate de expert în drept internațional în cadrul *Supervisory Authority of the International Registry to be established under the MAC Protocol/MAC Protocol Supervisory Authority Ad Hoc Committee*, creat de Governing Council al UNIDROIT (*International Institute for the Unification of Private Law*).

În ceea ce privește realizările cele mai importante în sfera activității de cercetare, după obținerea titlului de doctor în drept, coordonatele generale principale au fost reprezentate de următoarele direcții: drept internațional public, dreptul internațional al refugiaților, libertatea de exprimare.

Una dintre preocupările principale a fost publicarea unui curs de Drept internațional public, care să cuprindă elemente de teorie însoțite de explicațiile și interpretările cuprinse în hotărâri sau avize ale Curții Internaționale de Justiție, ceea ce s-a materializat prin publicarea cursului de *Drept internațional public*, în 2015. Ulterior, prin versiunea din 2017, având titlul *Drept internațional public. Principii și instituții fundamentale*, am inclus o cantitate semnificativă de informații teoretice și practice, la toate capitolele, dar în mod special în capitolul dedicat principiilor fundamentale ale dreptului internațional public. Edițiile următoare au consolidat cursul pentru uzul studenților, iar ediția cea mai recentă, din 2022, cuprinde noțiuni noi precum cele referitoare la aplicarea normelor dreptului internațional public în *Cyberspace*, refugiați climatici, reglementări noi cu privire la folosirea spațiului cosmic, actualizarea informațiilor privind hotărâri pronunțate de către Curtea Internațională de Justiție. Ediția a III-a a lucrării *Drept internațional public. Principii și instituții fundamentale*, tratează de manieră exhaustivă unele dintre cele mai complexe noțiuni ale dreptului internațional public generale și speciale și corespunde calitativ și cantitativ standardelor stabilite în acest domeniu.

Teza continuă cu prezentarea celor mai relevante rezultate ale cercetării pe diferite teme de drept internațional public, concretizate în comunicări susținute la conferințe naționale sau internaționale. Printre subiectele abordate au fost legitima apărare, inclusiv în ceea ce privește atacurile cibernetice (*cyberattacks*), folosirea forței în dreptul internațional, definirea agresiunii și aplicarea elementelor acelei definiții în cazul invadării teritoriului Ucrainei de către Federația Rusă, echivalența normativă în *Cyberspace*, principiul suveranității statelor și aplicarea acestuia în cazul suveranității digitale (*cybersovereignty*), impactul aplicării principiului drepturilor omului și a unor instrumente *soft law* în domeniul activităților de afaceri (în mod deosebit *UN Guiding Principles on Human Rights and Business*), dreptul de azil, sancțiuni internaționale, conceptul de sustenabilitate în dreptul internațional public.

Unul dintre domeniile speciale de cercetare este cel al protecției internaționale a refugiaților, în care am urmărit îndeosebi clarificarea unor noțiuni precum deosebirile dintre migranți în general și statutul persoanelor care se încadrează în noțiunea refugiat și solicită

protecție din partea unui stat străin, identificarea obligațiilor ce revin statelor conform normelor internaționale aplicabile în acest domeniu, implicații ale principiului *non-refoulement* și a impedimentelor legate de atitudinea statelor în aplicarea standardelor stabilite la nivel internațional.

Un alt domeniu al activității de cercetare este reprezentat în continuare de diferite aspecte ale protecției libertății de exprimare și a limitelor ce pot fi aduse în exercitarea acesteia, în comunicări, studii și articole prezentate la diferite evenimente științifice, pe subiecte precum *hate speech* și manifestarea acestuia în mediul online, folosirea comunicării pe rețelele de socializare pentru a instiga la comiterea de genocid, accesul la informații în timpul pandemiei Covid-19, statutul presei și protecția informațiilor confidențiale, conflictul dintre libertatea de exprimare și libertatea credințelor religioase.

Am publicat lucrări care au urmărit dimensiunea internațională universală, regională și națională a anumitor instituții, precum și recenzii ale unor articole pentru publicații din străinătate sau a unor cărți publicate în străinătate ori în țară.

În ceea ce privește activitatea didactică și interacțiunea cu studenții, aceasta nu s-a limitat la orele de curs și seminar derulate în principal la materia Dreptului internațional public, ci și în implicarea activităților de pregătire pentru participarea la concursuri internaționale de procese simulate, precum *Central and Eastern European Moot Court Competition* (organizat de Cambridge University prin British Law Centres și Curtea de Justiție a Uniunii Europene, la care Facultatea de Drept a participat, cu unele pauze, începând cu ediția din 2007), *Monroe E. Price Media Law Moot Court Competition* (organizat de Oxford University, la care am participat la rundele regionale), *Nuremberg Moot Court Competition*. Am avut de asemenea, calitate de judecător la mai multe ediții ale rundelor regionale ale *Telders International Law Moot Court Competition*, *Philip C. Jessup International Law Moot Court Competition* și am organizat runda națională a *Telders International Law Moot Court Competition* în 2019, la Facultatea de Drept a Universității „Alexandru Ioan Cuza” din Iași.

Am avut de asemenea, colaborări cu asociațiile de studenți la drept și am participat fie la conferințe tematice, fie la concursuri de procese simulate organizate în cadrul acestora, în calitate de judecător și/sau autor al spețelor ce au făcut obiectul respectivelor competiții.

Am urmărit apropierea de studenți și a acestora de dreptul internațional, precum și consolidarea noțiunilor dobândite și explorarea unor noi teme de discuție, din diferite

perspective, sens în care am avut inițiativa constituirii unui Cerc de drept internațional public, în cadrul Facultății, care și-a extins obiectul de activitate prin includerea dreptului internațional privat și a dreptului comerțului internațional și a devenit Centrul de drept internațional „M.V. Jakotă”, în 2018. Activitatea este coordonată împreună cu doamna Prof. univ. Carmen Tamara Ungureanu, Directorul Școlii Doctorale a Facultății de Drept și a implicat studenți de la toate nivelurile – doctorat, master și licență sau participarea unor invitați străini care au prezentat și analizat diferite subiecte de actualitate (protecția refugiaților și aplicarea principiului protecției drepturilor fundamentale în cazul cestora, arbitrajul internațional, *surogate motherhood*). Colaborarea cu Școala doctorală a creat un spațiu de dezbateri a unor idei noi și posibilitatea de a prezenta rezultate ale cercetării studenților, pe subiecte precum actele de terorism în *Cyberspace*, dimensiuni individuale și colective ale responsabilității de a proteja, libertatea de exprimare artistică, culisele profesiei de diplomat, subiecte de dreptul comerțului internațional, rolul Națiunilor Unite în dreptul internațional, protecția internațională a refugiaților, Comisia de la Veneția și rolul său în stabilirea standardelor drepturilor omului.

În ceea ce privește Școala doctorală a Facultății de Drept, am participat deja, în calitate de membru, la activități ale comisiei de îndrumare și de admitere la doctorat.

Partea a II-a a tezei de abilitare cuprinde proiectarea activităților de cercetare după obținerea atestatului de abilitare.

În privința carierei didactice și academice, am în vedere consolidarea colaborărilor deja începute în cadrul proiectelor în care am fost implicată, prin identificarea unor noi direcții de dezvoltare a acestor colaborări. Astfel, am în vedere continuarea activităților din cadrul EC2U Alliance, ca parte a echipei ce lucrează deja la stabilirea coordonatelor de conținut și a detaliilor referitoare la programul de master integrat (Joint Master Programme în cadrul ce va fi înființat prin implicarea tuturor universităților partenere, pe structura Obiectivului de Dezvoltare Durabilă 16: Pace, Justiție și Instituții Puternice). În cadrul EC2U Alliance am experiența activităților în cadrul unui pachet de lucru, care au presupus stabilirea regulamentului de funcționare a programului de masterat comun Lifeline, cu predare în limba engleză, pe structura Obiectivului 3 de Dezvoltare Durabilă: Good health and well-being, susținerea activităților de curs și seminar la disciplina *International Law for Sustainable Developmen. Health and well being*, precum și participarea, în calitate de profesor invitat la

Școala de vară din 2022, organizată de Universitatea din Pavia, cu tema *Health as a fundamental right: a gender perspective*.

În privința activității de cercetare și a publicațiilor, am menționat intenția de a publica un tratat de drept internațional public, pe aspecte generale și speciale, cu accent pe exemple din practica instanțelor internaționale și pe aspecte noi din diferite domenii ale dreptului internațional public, inclusiv implicațiile dezvoltării *Cyberspace* și a consecințelor acestuia asupra conținutului normelor și principiilor dreptului internațional, necesitatea implicării tuturor actorilor (*multistakeholders*) în acest mediu, întrebarea la care voi încerca să dau un răspuns fiind dacă există un drept internațional public virtual. Voi continua să studiez evoluțiile principiilor fundamentale ale dreptului internațional public, partea cea mai importantă a acestei materii, ce îi determină coerența și constituie punctul de referință pentru echilibru și stabilitate pe scena internațională (atât de căutate în prezent). Vor fi avute în vedere și subiecte precum necesitatea reformei Consiliului de Securitate, jurisdicția internațională, imunitatea în dreptul internațional public, responsabilitatea de a proteja.

O altă dimensiune va fi reprezentată de continuarea cercetărilor în domeniul dreptului refugiaților și al libertății de exprimare și publicarea unor lucrări specializate pentru cele două domenii precizate, o actualizare a monografiei din 2018 pe tema libertății de exprimare în țară sau chiar în străinătate, având deja experiența publicării în limba engleză în volume colective sau volume ale conferințelor în afara țării.

Am identificat o serie de teme posibile de cercetare ce pot fi abordate în cadrul școlii doctorale, după obținerea atestatului de abilitare, printre care figurează: dimensiunea virtuală a folosirii forței, necesitatea redefinirii jurisdicției internaționale, responsabilitatea de proteja și dreptul de intervenție umanitară, imunitatea de jurisdicție și valențele acesteia.